

Mera attityd än latitud när grannländerna sår

I samma härad. Från mitten av augusti och under 20 dagar framåt sås 4 miljoner hektar höstraps i de stora odlarländerna i norra Europa. Sätidpunkten har mer med inställning än geografi att göra. Foto: Jens Blomquist

Våra nordeuropeiska grannländer sår sin höstraps i ungefär samma veva som vi själva här hemma. Mellan 15 augusti och 5 september sås sammanlagt cirka 4 miljoner hektar höstraps i Tyskland, Frankrike, Polen och Tjeckien. Sätidpunkt handlar mera om attityd än om breddgrad.

Text: Johan Biärsjö, Svensk Raps AB

Jakten på höga skördar är troligen sätiden en avgörande faktor. I Sverige är vårt s.k. såfönster tämligen smalt, d.v.s. det är en kort period i augusti som står till förfogande för optimal sätid. Man vill gärna tro att det är betydligt enklare att vara rapsodlare längre söderut i Europa. Men en exposé bland experter i några stora rapsodlande grannländers rekommendationer kring sätidpunkt, visar att sätiden inte skiljer sig så mycket som jag först trodde.

20-25 augusti i Tyskland

Låt oss börja med Tyskland. Här hämtar vi onekligen mycket kunskap och information.

I Tyskland står hybrid sortererna för mer än 50 procent av arealen.

– Många års försök visar att optimal sätid i norra Tyskland är 20 – 25 augusti, berättar Andreas Bear, sedan flera år medarbetare på växtförädlingsföretaget NPZ.

Tyska erfarenheter visar att hybrider klarar senare sådd bättre än vanliga linjesorter. Vissa hybrider är särskilt väl lämpade för sen sådd. I Tyskland har man betydligt större kunskap än vi har i Sverige just om olika sorters lämplighet för sen eller tidig sådd. Detta hänger samman med sorterernas olika benägenhet att sträcka på sig. En sort som har ett lågt växtsätt och liten benägenhet att gå på höjden är alltså lämpad för tidig sådd, medan en snabbväxande sort klarar sen sådd. Andreas Bear lyfter fram några sorter för sådd när tiden har sprungit ifrån en.

– Hybrid sortererna Titan och Visby är särskilt lämpade för sen sådd.

Samma plantantal vid sen sådd

I Tyskland liksom på de flesta ställen i Europa underlättas valet av sätidpunkt av att man har tillgång till tillväxtreglering och andra svampmedel på hösten. Det är mer regel än undantag att köra 0,5 liter per hektar av Juventus (Caramba i Tyskland) eller Folicur när grödan har 4-6 örtblad.

Man har också stor uppmärksamhet mot torröta (*Phoma lingam*), en sjukdom vi i Sverige hade problem med efter den varma hösten 2006 och som är ett ständigt hot i Tyskland. Denna bekämpas också med Caramba och Folicur.

– Milda höstar kan det bli nödvändigt med upp till tre behandlingar berättar Andreas Bear.

Fransk profet. Hubert Hebinger från franska CETIOM som odlingsutvecklare oljevaxter menar att tillväxtreglering inte är någon självklarhet trots att det är tillåtet i Frankrike. Man börjar ändå så relativt tidigt i slutet av augusti.

Foto: Johan Biårsjö

Utsädesmängden är en viktig parameter för att styra beståndet. I Tyskland följer man rekommendationerna i tabellen nedan. Värt att notera är att man inte vid sen sådd höjer utsädesmängden för hybrider. Det är lika viktigt vid den sena sådden att plantorna har utrymme att växa till utan att gå på höjden.

Tillväxtreglering inte självklar

Den franska forsknings- och försöks-

organisationen för oljevaxter CETIOM är en stor auktoritet på höstoljeväxtetablering. En för Svensk Frötidning välkänd profil är dess verksamhetsledare för östra Frankrike, Hubert Hebinger (se Svensk Frötidning nr 5/2007).

Han lyfter fram en odlingsteknik för höstrapsetablering som kanske inte är fullt så kemiberoende som den i Tyskland.

– Tillväxtreglering är inte alls en självklarhet, menar Monsieur Hebinger.

Förvisso är det lättare att tala om detta i ett område med ingen eller mycket mild vinter där risken för utvintring är liten även om rapsen blir hög på hösten. Men tillväxtreglering tillämpas mer i undantagsfall i Frankrike även om det är tillåtet.

– Trots möjligheten är den rekommenderade såtidpunkten för norra Frankrike mellan den 25 augusti till den 5 september och inte mycket annorlunda än hos er i södra Sverige, påpekar Hubert Hebinger.

Inte under 25 plantor/m²

Även CETIOM lyfter fram betydelsen av att välja sort efter såtidpunkt. Det är uppenbarligen något vi måste lära oss mer om i Sverige. Man rekommenderar låga utsädesmängder (förstås!) med 40-50 frön per kvadratmeter för linjesorter och 30-40 för hybrider. I princip ska man inte höja utsädesmängden vid de senare såtidpunkterna, framförallt inte för hybrider.

I Frankrike är det ganska vanligt att odlarna tar eget utsäde även för höstrap. Men det gäller i mindre utsträckning i norra Frankrike. Här odlas en stor andel hybrider, i år uppåt 50 procent av arealen. I detta område med stor sockerbetsodling utnyttjas betså-

maskinen i stor utsträckning även för höstrapssådd. Man har inte observerat någon skördesänkning trots det stora radavståndet. Istället betonar Hubert Hebinger vikten av en avancerad såmaskin under torra förhållanden. Precisionssådden hävdar sig inte minst under torra förhållanden då den exakta placeringen och tryckrulle förbättrar uppkomsten. Även vid sådd med 48 cm rekommenderar man fortfarande 30-40 frön per kvadratmeter.

– Vi har försök som visar på skördesänkning om plantbeståndet vid skörd är lägre än 25 per kvadratmeter och vill därför ha hyfsad marginal när vi sår.

10 augusti i NÖ Polen

Tyskland och Frankrike dominerar onekligen EUs rapsodling, men är inte ensamma om att vara stora. Polen har cirka 700 000 hektar och Tjeckien 400 000. Men också här är såtekniken relativt tidig sådd följd av tillväxtreglering. I Polen sår man mellan 10/8 i nordöstra delen och 28/8 i landet södra delar. Efter att ha besökt Polen upplever jag att intresset är relativt stort för den teknik vi tillämpar för höstrapsetablering utan tillväxtreglering med anpassad såtid, reglerad höstkvävegödsling och låga utsädesmängder. I Polen har hybriderna ännu inte tagit någon större marknadsandel. Här dominerar bekanta sorter som Californium, Catalina och Winner.

I det mer sydligt belägna Tjeckien sker sådden mellan 15/8 och 1/9. En del odlare tillväxtreglerar med CCC, men experterna varnar för en viss skördesänkning. Annars används Caramba eller Folicur för att också få effekt mot torröta. «

I Tyskland sår man tunt

Såtidpunkt	Hybrid (frön/m ²)	Linjesort (frön/m ²)
Tidigt i augusti	35	40
Normal 20-25/8	50	50-60
Sen 1-5/9	50	60-70

Vid sen sådd höjer man inte utsädesmängden för hybrider i Tyskland. Också vid den sena sådden ska plantorna ha utrymme att växa till utan att gå på höjden.

Foto: Jens Blomquist